

İAOSB’de Plastik ve Kauçuk Sektörleri Mercek Altına Alındı

İzmir Atatürk Organize Sanayi Bölgesi, katılımcılarının rekabet gücünü artıracak ve sanayicileri geliştirecek proje fikirlerini oluşturabilmek, İAOSB’de faaliyet gösteren sektörlerin ortak sorunlarını saptayabilmek ve bu sorunların çözümüne yönelik çalışma fikirlerini ortaya koyabilmek amacıyla sektörel araştırma ve çalıştaylar gerçekleştirmektedir.

Bu çalışmaların ilki 2009 – 2010 yılları arasında bir İzmir Kalkınma Ajansı projesi olarak Makine, Metal ve Döküm firmalarına yönelik olarak gerçekleştirilmiştir.

İAOSB’de Makine, Metal ve Döküm firmalarından sonra en büyük yoğunlaşma plastik ve kauçuk sektörlerinde bulunmaktadır. Bu nedenle sektörel analiz ve çalıştayların ikincisi de bu sektörlerle yönelik planlanmıştır. Ocak – Nisan 2012 arasında gerçekleştirilen sektörel analizin sonucunda 19 Nisan 2012 tarihinde çalıştay gerçekleştirilmiştir.

1. TÜRKİYE’DE VE DÜNYA’DA PLASTİK VE KAUÇUK SEKTÖRÜNE GENEL BAKIŞ

1.1. Plastik ve Kauçuk Sektörü

Plastik ve Kauçuk ürünleri imalat sanayi genel olarak ara malı üreten bir sektör niteliğindedir. Kullanım alanlarına bakıldığında; en çok ambalaj sanayinde yer bulurken; inşaat sektöründe de sağlam, dayanıklı, bakım gerektirmemesi ve korozyona dayanıklı olması nedeni ile tercih edilmektedir. En sık görülen uygulama alanları; kapı-pencere profilleri, pis ve temiz su boruları, su depoları, çatı cephe kaplamalarıdır. Tarımdaki uygulamaları; sera örtüleri, fide örtüleri, sulama boruları şeklindedir. Elektrikli küçük ev eşyaları, beyaz eşyalar, elektronik aletler, fiber optik iletişim kabloları, klasik güç dağıtım kablolarının üretiminde plastik malzemelerden faydalanılmaktadır. Plastikler otomotiv sektöründe; daha hafif ve daha güvenilir araçlar üretilmesini sağlamaktadır. Kauçuk ürünlerin; başta otomotiv olmak üzere, ayakkabı, giyim sektörlerinde kullanım alanı bulduğu görülmektedir. Boru, hortum, taşıma bantları ve kayışlarda kauçuk malzeme tercih edilmektedir. Araçlar, donanımlar, hareketli makineler, uçaklar, oyuncaklar, mobilyalarda kullanılan tekerleklerdeki lastiklerde ve ayrıca ayakkabı tabanları, bağlantı parçaları ve contalar gibi farklı ürünlerde de kauçuk ürünler kullanılmaktadır.¹

¹ İstanbul Sanayi Odası Plastik ve Kauçuk Ürünleri İmalatı Sanayi

Plastik ve Kauçuk sektörünün girdileri yüzde 90 oranında petrokimya sanayinden temin edilmekte, bu sebeple de girdi maliyetleri petrol fiyatlarından doğrudan etkilenmektedir. Her iki sektörün temel girdisi olan hammadde tedarikçilerinde, uluslar arası alanda oligopol bir pazar yapısının olduğu görülmektedir.

Özellikle plastik sektörünün hızlı gelişen bir sektör olması nedeniyle teknolojisi çok kısa zamanda ilerlemekte ve teknolojiyi izleyebilmek için sürekli yatırım yapılması gerekmektedir. Hammaddede dışa bağımlı olması, sektörün en büyük problemleri arasındadır.

1.2. Dünya’da Plastik ve Kauçuk Sektörünün Durumu

Dünya plastik üretimi 2010 yılında 300 milyon tonu aşmıştır. Üretim kapasitesi yıllık ortalama artış hızı yüzde 9 civarındadır. Tüm dünyada bu sektörde 60 milyon kişiye istihdam sağlanmakta ve sektör yılda ortalama 700 milyar Euro’luk katma değer yaratmaktadır.

2010 yılı dünya kauçuk üretimi 24,5 milyon tondur. Bunun yüzde 42’si doğal kauçuk, yüzde 58’si de yapay kauçuktur. Doğal kauçuğun ana kaynağı Asya olup 2010 yılında dünya üretiminin yüzde 93’ü burada gerçekleşmiştir. Doğal kauçuk üretimi yapan başlıca ülkeler Tayland, Endonezya, Malezya, Hindistan ve Vietnam’dır. Üretim kapasitesi yıllık ortalama artış hızı yıllara göre değişkenlik göstermektedir. 2011 yılında bir önceki yıla göre yüzde 6,6 büyüme olmuştur.

1.3. Türkiye’de Plastik ve Kauçuk Sektörünün Durumu

Plastik ve Kauçuk Sanayinin 2008 yılında toplam imalat sanayi üretimi içindeki payı yüzde 4,81’dir. Sektörün; imalat sanayi toplam katma değeri içindeki yeri ve toplam istihdam içerisindeki payı incelendiğinde; her ikisinde de 23 sektör arasında 8. sırada yer aldığı görülmektedir.²

1,8 milyar USD dış ticaret fazlası yaratarak dış ticarete olumlu katkısı olan Plastik ve Kauçuk Sanayinin 2011 yılı ihracatı 6,2 milyar USD, ithalatı ise 4,5 milyar USD’dir. Bu sektörde ihracatın ithalatı karşılama oranı yüzde 1,36’dır. Aynı yılda bu oran tüm Türkiye için yüzde 56’dır. Toplam ihracat içindeki payı ise yüzde 4,64’dür.

Plastik Sektörü:

Türk Plastik Sanayi, dünya toplam üretimi içinde yüzde 1,6’lık paya sahiptir. Avrupa’da 2011 yılında Almanya ve İtalya’dan sonra 3. büyük üretim merkezi olmuştur.

² İstanbul Sanayi Odası Plastik ve Kauçuk Ürünleri İmalatı Sanayi

Türkiye’de sektörde yaklaşık 6.000 firma faaliyet göstermekte olup, bu firmaların yüzde 40’ı İstanbul’da bulunmaktadır. İzmir, Ankara, Bursa, Gaziantep, Konya, Kocaeli, Adana, Kayseri toplamda sektördeki firmaların yüzde 36’sını bulandıran önemli üretim merkezleridir. Firmaların yaklaşık yüzde 98’i küçük ve orta büyüklükte işletmelerdir³. Sektörde 200 binden fazla kişi istihdam edilmekte ve her yıl 15.000 yeni kişiye istihdam sağlanmaktadır.

Türk Plastik Sanayicileri Araştırma Geliştirme ve Eğitim Vakfı (PAGEV) verilerine göre plastik mamul üreticilerinin yüzde 27’si ambalaj, yüzde 14’ü inşaat, yüzde 11’i tekstil, yüzde 10’u da ev eşyası sektörlerine plastik mamul üretmektedir.

2011 yılı kesinleşmemiş rakamlarına göre yüzde 15 düzeyinde büyüme gerçekleşmiştir. 2012 yılı için hedeflenen büyüme oranı ise yüzde 10’un üzerindedir. Yine kesinleşmemiş rakamlara göre; toplam mamul üretimi 6,9-7 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. 2011 sonunda sektörün toplam üretim değeri 19 milyar USD ve ekonomiye sağladığı katma değer de 7,6 milyar USD olmuştur.⁴ Doğrudan ihracatı 4,8 milyar USD, dolaylı ihracatı 5,2 milyar USD olarak gerçekleşmiştir. Toplam makine yatırımı 859 milyon USD olup; bunun yüzde 83’ü ithal yoldan, yüzde 17’si ise yerli üretim ile sağlanmıştır.⁵

Plastik sektöründe İzmir önemli bir yere sahiptir. Üretimde bulunan 6.000 firmanın yaklaşık 1000 tanesi İzmir’de bulunmaktadır. Bu firmaların 2011 yılı toplam ihracat miktarı 200.000 ton olup, değeri yaklaşık 500 milyon USD’dir.⁶

Türkiye’nin 2004 yılı plastik tüketimi 3,7 milyon ton olup, kişi başı plastik tüketimi 44 kg civarındadır. Bu rakam 37 kg olduğu tahmin edilen dünya ortalamasının üzerinde olmasına rağmen, 130 kg civarında olan gelişmiş ülkelerdeki kişi başı plastik tüketiminin çok altındadır.

Türkiye’nin plastik hammaddesi ihtiyacının sadece yüzde 25’i PETKİM tarafından karşılanmaktadır. Bunun yanı sıra, geri kazanılmış plastikler Türkiye’deki toplam ihtiyacın yüzde 10’unu karşılamaktadır.⁷

³ Plastik İşleme Sanayisi Raporu, 2010, İGEME

⁴ PLASFED Basın Bülteni, 03.02.2012

⁵ PAGDER

⁶ Gözde Sevilmiş, Ege Bölgesi Plastik Sektörü Raporu, İzmir Ticaret Odası

⁷ Plastik İşleme Sanayisi Raporu, 2010, İGEME

Plastik sanayinde toplam sınai maliyetin ortalama yüzde 70'ini hammadde, yüzde 15'ini de işçilik oluşturmaktadır. Enerji maliyetleri yüzde 4'ünü oluştururken diğer maliyetler toplamda yüzde 6'lık pay almaktadır.⁸

Kauçuk Sektörü:

Türkiye genelinde 2005 ve 2008 yılları arasında kauçuk ürünleri üreten işyeri sayısının 700 ile 777 arasında değiştiği gözlenmiştir.⁹ 2011 yılında 1,9 milyar USD ihracat gerçekleştiren Kauçuk Sektörünün yine 2011 yılı sonundaki toplam üretim değeri 5,2 milyar USD, ekonomiye sağladığı katma değer ise 2,8 milyar USD olmuştur.

Dünya kauçuk tüketimi 2011 yılında 25,9 ton olarak gerçekleşmiştir. Bunun 10,9 tonu doğal kauçuk, 14,9 tonu ise sentetik kauçuktur.¹⁰

Bugün Türkiye'nin yıllık kauçuk tüketimi 400 bin ton olup dünya tüketiminin %3'ünü oluşturmaktadır. Artan otomotiv üretimine paralel olarak kauçuk talebinin katlanarak artması beklenmektedir.¹¹

Yüzde 56 oranında araç lastiği üretimine girdi sağlamakta olan kauçuk sanayide kauçuk bant, kayış, hortum, araç lastiği, conta ve daha pek çok farklı malzemenin imalatında kullanılmaktadır.

Kauçuk sanayinin temel girdileri tabii kauçuk, sentetik kauçuk ve karbon siyahıdır. Türkiye doğal kauçukta yüzde 100; sentetik kauçukta ise yüzde 99 ithalata bağımlıdır.¹²

⁸ Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013) Kimya Sanayi Özel İhtisas Komisyonu Plastik Ürünler Çalışma Grubu Raporu, Ocak 2006, Ankara

⁹ İstanbul Sanayi Odası Plastik ve Kauçuk Ürünleri İmalatı Sanayi

¹⁰ Natural Rubber Statistics 2011 (<http://www.lgm.gov.my/nrstat/nrstats.pdf>)

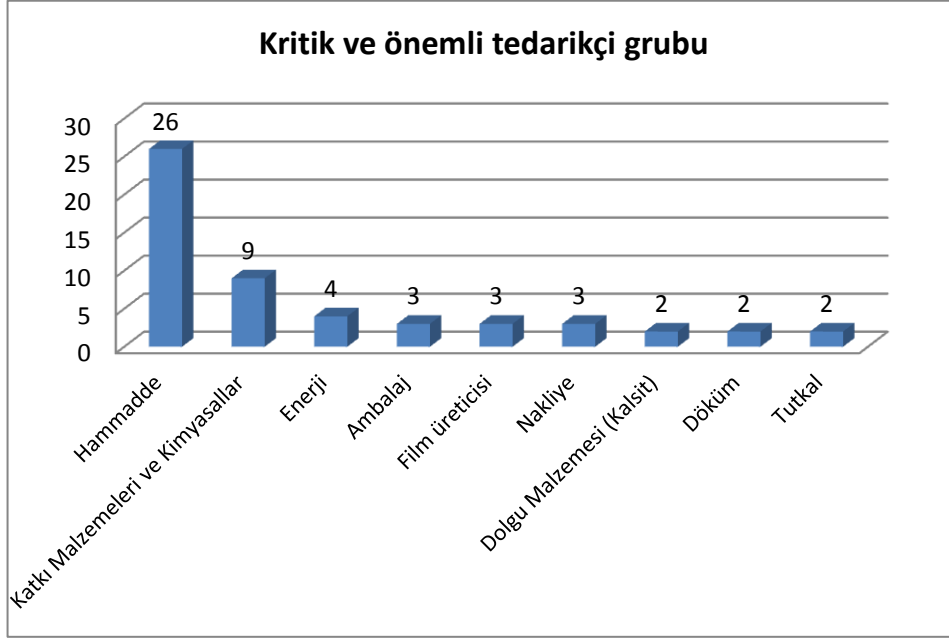
¹¹ Kimya Sanayinde Girdi Tedarik Stratesjisi, İhracata Dönük Üretim Stratejisi Değerlendirme Kurulu, V. Toplantı Ekonomik Araştırmalar ve Değerlendirme Genel Müdürlüğü, 26.08.2011

¹² Kimya Sanayinde Girdi Tedarik Stratesjisi, İhracata Dönük Üretim Stratejisi Değerlendirme Kurulu, V. Toplantı Ekonomik Araştırmalar ve Değerlendirme Genel Müdürlüğü, 26.08.2011

2. SAHA ANALİZİ BULGULARI

İAOSB’de gerçekleştirilen saha çalışması bulgularına göre, en kritik ve önemli tedarikçi grubunda hammadde tedarikçileri yer almakta olup, ikinci sırada katkı malzemeleri ve kimyasallar gelmektedir.

Firma Stratejisi ve Rekabet Yapısı

Çalışmaya katılan firmaların yüzde 52’si son 3 yılda sektörde faaliyet gösteren firmaların sayısının ulusal yatırımlarla arttığını belirtmiştir. Firmaların yine yüzde 52’ si “sadece fiyat odaklı rekabet” nedeniyle Bölgesel Rekabetten olumsuz etkilendiğini ifade etmiştir. Yüzde 56’ sı, ana rakiplerinin birinci sırada “Türkiye’deki firmalar” olduğunu belirtmiştir. Yüzde 63’ü rekabetin, birinci sırada “maliyet”, ikinci sırada ise “kalite” unsurlarına dayandığını belirtmiştir. Firmaların yüzde 89 ‘u aile şirkettir. Yüzde 63’ünün ISO 9001 Kalite Belgesi , yüzde 89’unun web sayfası vardır. Yüzde 67’si ulusal, yüzde 44’ ü uluslar arası fuarlara katılmaktadır. Firmaların yüzde 56’sı araştırma-geliştirme faaliyetlerinde bulunduğunu belirtmiştir. Ar-Ge harcamalarının ciro içindeki payının yüzde 1,96 olduğu belirlenmiştir. TÜİK tarafından gerçekleştirilen 2010 yılı Ar-Ge Faaliyetleri Araştırması

sonuçlarına göre; Türkiye’de Gayri Safi Yurtiçi Ar-Ge harcamasının Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYİH) içindeki payı binde 8,4’tür.¹³ KOBİ’lerde ise bu oran yüzde 0,3 civarındadır.¹⁴

Görüşülen firmalar teknolojinin sektör için çok önemli olduğunu; teknoloji sayesinde bugün esnek üretim yapabildiklerini belirtmişlerdir. “Yanmaz Boru”, “Sessiz Boru” gibi ürünlerin, sektördeki Ar-Ge çalışmaları sonucunda üretilmesine rağmen sektörün genelinde maalesef teknoloji ve Ar-Ge’nin Avrupa’dan kopya edilmekte olduğunu ifade etmişlerdir.

Firmaların yüzde 74’ ü kredi kullandığını , yüzde 67’ si ise işletmesini büyütmeyi düşündüğünü ifade etmiştir. Büyümenin; makine kapasitesi artışı, üretim kapasitesi artışı sağlanması, pazar payının artırılması ve yeni ürün üretilmesi şeklinde gerçekleştirilmesi hedeflenmektedir. Yüzde 44’ü kamusal fonlardan faydalanmazken, yüzde 48’ i üniversite ile hiç işbirliği yapmadığını belirtmiştir.

Sektörün en büyük sıkıntıları arasında nitelikli iş gücü eksikliği yer almaktadır. Görüşmelere katılan tüm firma yetkilileri beyaz ve mavi yakalı eleman temin etmekte sıkıntı yaşadıklarını; sektöre işgücü yetiştirmekte olan eğitim kurumlarının öğrenci kapasitesinin sektörün ihtiyacının çok gerisinde kaldığını ifade etmişlerdir.

Sektörde ekstrüzyon, enjeksiyon, polimer, baskı teknolojileri gibi plastik prosesleri konusunda mesleki eğitim ihtiyacı olduğu gözlenmiştir.

3. ÇALIŞTAY

Çalıştay katılımcıları ile ilk olarak saha analizinde belirlenen sektörün sorunları, problemler, geliştirilmesi gereken ana konular paylaşılmıştır. Hammadde, İnsan Kaynakları ve Eğitim, Ortak Girişimler ve Faaliyetler, Ar-Ge ve Teknoloji, Satış- Pazarlama-İhracat-İthalat ve Finansman olmak üzere 6 başlıkta kategorize edilen sorunlara Çalıştay katılımcıları eksik gördükleri başka sorunları da eklemişlerdir. Ardından katılımcılar, bu sorunları önem sırasına göre oylayarak önceliklendirmişlerdir. Bu çalışmaya göre ana sorun alanları altında ifade edilen sorunlar ve parantezler içinde aldıkları oy sayıları aşağıda yer almaktadır.

Hammadde (31)

- Hammaddede dışa bağımlılık (8)
- Hammadde fiyatlarının değişkenliği (13)

¹³ TUIK 04 Kasım 2011 tarih ve 224 sayılı Haber Bülteni

¹⁴ TMMOB

- Dengesiz hammadde arzı (1)
- Hammadde tedariği konusunda iplik, otomotiv, halı sanayileri gibi rakip sektörlerin pay alması (0)
- Hurda pazarının kontrolsüz olması (5)
- Nakliye ve enerji maliyetlerinin yüksekliği (4)

İnsan Kaynakları ve Eğitim (24)

- Plastik konusunu bilen mavi yakalı personelin yetişmemesi (8)
- Plastik / Polimer mühendisi eksikliği (5)
- İşleme teknolojilerini bilen teknisyen eksikliği (6)
- Mazhar Zorlu EML ve Ege Üniversitesi MYO'da sadece enjeksiyona dönük eğitim verilmesi (1)
- Kurumsallaşma eksikliği (4)

Ortak Girişimler ve Faaliyetler (8)

- Güven eksikliği (0)
- Ortak faaliyet kültürünün eksikliği sonucu ortak girişim eksikliği (3)
- Plastik / Kauçuk sektörünün sesinin duyurulması konusunda lobi faaliyetleri eksikliği (2)
- Hibe proje başvurusu eksikliği (0)
- İhale şartnamelerinin iyileştirilmesi (3)

Ar-Ge ve Teknoloji (18)

- Yüksek performanslı ve katma değerli plastik hammaddenin kullanımının azlığı (4)
- Makine teknolojisinde yurtdışına bağımlılık (0)
- Teknolojide sadece kullanıcı seviyesinde kalınması (1)
- Ürün geliştirme süreçleri konusunda bilgi eksikliği (7)
- Akredite laboratuvar eksikliği; kısıtlı kimyasallar ölçümü için (6)

Satış, Pazarlama, İhracat ve İthalat (27)

- Gümrük vergileri ve tarife dışı engeller (7)
- Vadelerin ve tahsilat sürelerinin giderek uzaması (4)

- STK'lar, Çevre Mühendisleri ve Belediyeler tarafından olumsuz algının yüksek olması (3)
- Hammadde fiyatına bağlı olarak satış fiyatının sürekli değişmesi (7)
- Sipariş büyüklüklerinin giderek azalması (1)
- İhracatta banka akreditasyonu sıkıntısı (özellikle İran, Suriye, Mısır gibi ülkelerde) ()
- KKDF'nin yükselmesi (5)

Finansman (2)

- Hammadde ödeme vadeleri ile özellikle iç piyasada tahsilat vadeleri arasındaki fark ()
- Sürekli yeni makine yatırımı zorunluluğu ()
- Terminleri uzun olan hammaddeyi temin edebilmek için güçlü işletme sermayesinin gerekmesi ()
- Şirketlerin organizasyon yapısının iyileştirilmesi (2)

“İnsan Kaynakları ve Eğitim” başlığı ile “Ortak Girişimler ve Faaliyetler” sorun başlıkları, “Satış, Pazarlama, İhracat ve İthalat” başlığı ile “Finansman” başlığı bir arada çalışılmıştır. Buna göre Çalıştay içinde öncelik verilen ana sorun gruplarına yönelik 4 çalışma grubu oluşturulmuştur.

3.1.Hammadde Sorun Alanı

Bu grupta yapılan görüşmelerde sektörün en önemli sorunun hammadde temini, hammadde fiyatları ve fiyatlardaki değişkenlik konuları olduğu vurgulanmıştır. Hammadde konusunda yaşanan her türlü olumsuzluğun sektörü en baştan etkilediği düşünüldüğünde, üretilecek çözümlerin plastik üreticileri için son derece önemli olduğu vurgulanmış, bu bağlamda grup tarafından aşağıdaki hedefler ortaya konmuştur.

1. Hammaddede dışa bağımlılığın azaltılmasını sağlama adına, Devletin hammadde üreten işletmelere özel destek sağlaması, plastik hammadde üreten firma sayısının artırılması.
2. OSB'ler içinde sektöre ilişkin fiyat değişikliklerinin yayınlandığı web sitelerini düzenli olarak takip edecek ve bu konuda sektördeki firmalara sürekli bilgilendirme

hizmeti verecek bir birimin bulunmasının ve oluşturulması ile atık toplayacak ve plastik geri dönüşümü sağlayacak merkezlerin kurulması.

3. Plastik & Kauçuk Sektöründe Kümelenme Faaliyetine başlanması, ortak satın alma yoluyla her girdi maliyetlerinde düşüş sağlanması.
4. Yüzde 10 olan plastik hurda kullanım oranının yükseltilmesi.
5. Elektrik faturalarındaki kayıp- kaçak ve TRT payı gibi ek maliyetlerin kaldırılması.

3.2.İnsan Kaynakları ve Eğitim-Ortak Girişimler ve Faaliyetler Sorun Alanı

Bu grupta yapılan görüşmelerde; sanat okullarının ve meslek liselerinin öğrenci kapasitelerinin yeterli gelmediği, ayrıca toplum genelinde meslek liselerine karşı olumsuz bir algı oluşması nedeniyle gençlerin ve ailelerinin meslek liselerini tercih etmedikleri belirtilmiştir. Firmaların dünya ile rekabet edebilmesinin tek yolunun “Ortaklaşa Rekabet”ten geçtiği, ancak ortak faaliyetler ve güç birliği yapılarak ilerleme sağlanabileceği ortak fikir olarak ortaya çıkmıştır. Buradan hareketle bu sorun alanı için Çalışma Grubu’nun belirlediği hedefler şu şekildedir:

1. İlköğretim seviyesindeki öğrencilerin mesleki eğitim konusunda bilgilendirilmesi,
2. Özel mesleki eğitim kuruluşlarında plastik teknolojisi meslek alanlarının seçilmesi,
3. Firmaların kümelenme ile ortak eğitim çalışmaları yapması,
4. Ekonomi Bakanlığı’nın Uluslar Arası Rekabetçiliğin Geliştirilmesi Destek Programına müracaat edilmesi,
5. Yüksek katma değerli ürün üretilmesi,

3.3.Ar-Ge ve Teknoloji Sorun Alanı

Bu sorun alanında tespit edilen problemlerin çözümü için aşağıdaki hedeflere ulaşılması önem kazanmaktadır.

1. Katma değerli, yenilikçi ve yüksek teknolojili ürün üretilmesi, teknolojiyi “izleyen” konumundan, teknolojisi “izlenen” konuma gelinmesi,
2. Savunma sanayi, otomotiv, havacılık gibi yüksek teknolojili sektörlere yüksek teknolojili ürün üretilmesi,
3. Yerli üretimi canlandırarak yabancı sermayeye bağlılığın azaltılması ve hatta yabancı sermayenin iç piyasaya çekilmesi,
4. Firmaların Ar-Ge çalışmalarına yatırım yapmasının teşvik edilmesi,
5. Rekabetçiliğin artırılması,

6. Firmaların sektörde kalıcı olmasının sağlanması,

3.4.Satış, Pazarlama, İhracat ve İthalat / Finansman Sorun Alanı

Yapılan çalışmada satış, pazarlama, ihracat, ithalat ve finansmanla ilgili öncelikli sorunların çözülmesine yönelik faaliyetlerin diğer grupların alanları olan lobi faaliyetleri (tarife dışı engeller, KKDF gibi makro çalışmalarla çözülebilecek sorunlar), hammadde ile ilgili faaliyetler (hammadde fiyatına bağlı değişen satış fiyatı, vade ve tahsilat sürelerinin uzaması sorunları) ve Ar-Ge faaliyetleri ile (üründe farklılaşma yaratarak vade, tahsilat süresi, finansman sıkıntıları, düşük marjlar, fiyat odaklı rekabet gibi konuların aşılmasının sağlanması) çözülebileceği sonucuna varılmıştır.

Bu sorunların çözümü için yapılacak faaliyetlerle aşağıdaki hedeflere ulaşılması önem kazanmaktadır.

1. Aynı cins hammaddeyi kullanan firmaların ortak tedarik projesi yapması,
2. Gümrük vergileri ve tarife dışı engellerin bertaraf edilmesi için kapsamlı lobi faaliyetleri yapılması,
3. Satış ve Pazarlama konusunda en az 10 firmanın bir araya gelerek bakir ve özel pazarlara yönelik tanıtım çalışmaları yapması,
4. Yeni ürünler yaratmak,